

ZLOČINNÝ EXPERIMENT NA DĚTECH

Právníci zjišťují, zda není možné opatření ministryně, kterým se ruší příloha pro žáky s LMP, napadnout právní cestou

MARTIN ODEHNAL, speciální pedagog a vedoucí odboru školství Městské části Praha 9, patří mezi nejhlasitější kritiky postupu při prosazování společného vzdělávání. Položil MŠMT podle zákona o svobodném přístupu k informacím otázku, které považuje za zásadní, odpovědi na ně ale v dopisech z úřadu nenašel.

Z čeho pramení vaše výhrady k projektu společného vzdělávání, který připravilo MŠMT?

Už samo spojení „společné vzdělávání“ je divné. Jak souvisí s inkluzí? Výsledkem společného vzdělávání může být výrazně proexkluzivní vzdělávání, které vyčlení určité děti uvnitř tříd. Cílem inkluze jsou srovnatelné výsledky dětí nejen v oblasti vzdělávací, ale i v oblasti sociální. Pokud se bude dítě v běžné škole cítit podobně nebo lépe než ve škole speciální, pak to může být dobré řešení. Ale nacpat do jedné třídy děti s různým postižením s tím, že v lepším případě „jen“ nebudou chápat, co se kolem nich děje, a v tom horším budou za otloukanky, pak nepoužívejme zavádějící spojení „společné vzdělávání“. To je zločinný experiment na dětech.

Prof. S. Štech, náměstek ministryně školství, se ohrazuje proti tvrzení, že je koncept společného vzdělávání zaváděn do škol kvůli relativně úzké skupině romských žáků v základních školách praktických. To ovšem koliduje s různými vyjádřeními vlivných neziskových organizací.

Prof. Štech na druhou stranu také upozorňuje, že vzdělávání Romů a vzdělávání žáků s LMP není totéž. To už si ale asi neuvědomují organizace jako Amnesty International, tzv. Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání (opravdu by mne zajímalo, v čem spočívá její odbornost a k jaké oblasti se vztahuje – o vzdělávání žáků s LMP neví evidentně vůbec nic) a další, které se snaží předstírat, že jednají v zájmu Romů. Píší ve svém prohlášení k 8. výročí rozsudku evropského soudu ve věci D. H. proti ČR, že „téma rušení vzdělávacího programu pro žáky s ‚LMP‘ (to uvádějí striktně v uvozovkách) bude zásadně důležité pro zajištění inkluzivního vzdělávání...“ A „připomínají české vládě, že musí stát za svým závazkem proměnit praktické školy v běžné školy a tímto zrušit vzdělávací program pro žáky s ‚LMP‘.“ Přitom se v tomto rozsudku

nepíše nic jiného, než že každý z žalujících Romů má dostat 4,5 tisíce euro. A pravda, požadují se určitá opatření, která ovšem disentuující soudci označili za bezprecedentní a která jeden z nich, pan Borrego Borrego, označil za „smutnou tradici vymýtlání rasismu rasismem“. Co si myslet o logice konstrukce, že zaprvé drtivá většina Romů do základních škol praktických nepatří, zadruhé mají se proto učit podle RVP ZV, zatřetí vzdělávací program pro žáky s LMP je nutno zrušit? Vždyť to je totální nonsens! Proč rušit něco, co se většina Romů vůbec netýká? A pokud se to menší části Romů týká, jak jim probůh pomůže, že se zruší program, který jim umožňuje ukončit základní vzdělání?

„Budou se snad žáci učit jen levou stranu rovnice? Nebo shodu podmětu s tím, že přisudek si necháme na další rok?

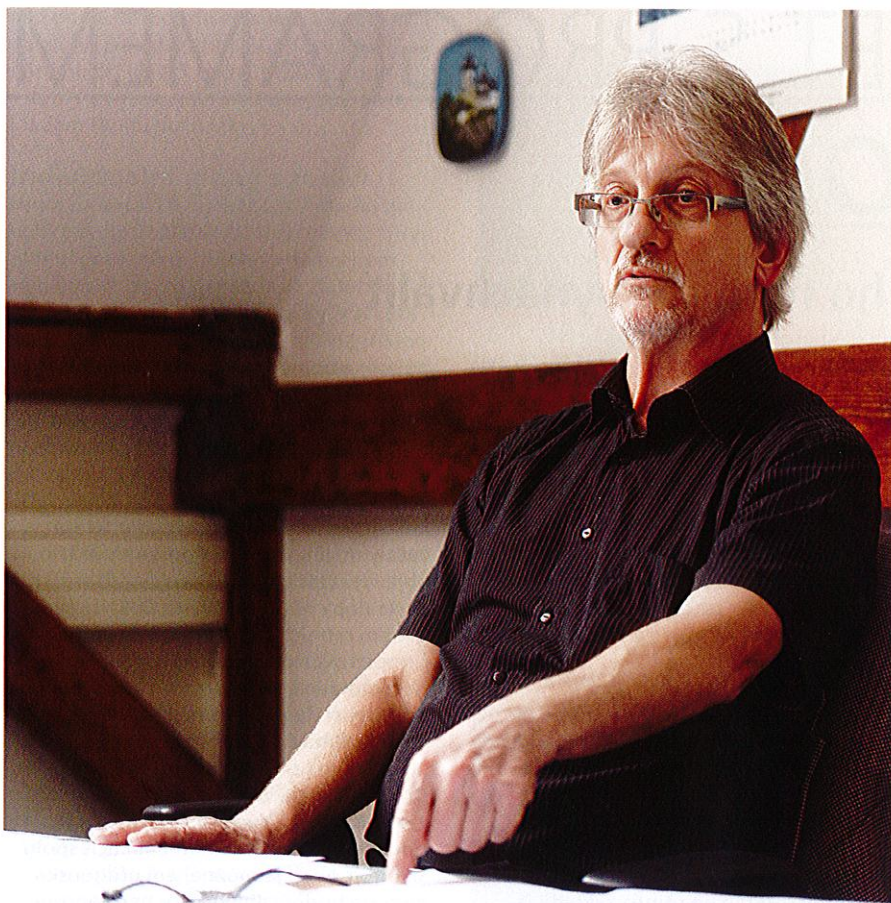
Problém je, že poměrově skutečně chodí do základních škol praktických výrazně víc Romů, než by mělo podle rozložení znaků v populaci chodit.

Ano, ale rozhodně to není proto, že by zlí speciální pedagogové běhali po ulicích, chytali ubohé romské děti do sítí a poté je házeli do temných cel v ZŠP! I tyto děti se do ZŠP dostávají prakticky výhradně ze základních škol, ve kterých si užívaly blaha společného vzdělávání tak radostně, že z toho začaly už na 1. stupni opakovaně propadat! Bavme se tedy o nesmyslných nárocích základních škol, kde se v češtině probírají v šesté sedmé třídě témata, se kterými jsem se já, který má státnici z češtiny, nikdy nesetkal. Problém není v základních školách praktických, které zrušením „přílohy“ v podstatě zaniknou, ale v nárocích běžné školy, do které chtějí zastánci plošného společného vzdělávání nacpat všechny děti, hlavně ty s LMP. Ovšem, vše přece spásí asistenti! Je to

podobné, jako kdyby produkty nemocniční kuchyně nemohla třetina pacientů vůbec pozřít. A místo aby se změnil jídelníček nebo kuchař, postaví se ke každému takovému pacientovi asistent, který mu bude tu šličtu cpát do krku. Jak jim to asi „pojede?“ A teď máme najednou udělat prakticky totéž v oblasti vzdělávání! Kdyby všem těm neziskovým organizacím nebo ministerstvu školství šlo o lepší vzdělávání pro Romy, pak by se logicky měly zabývat přednostně otázkou jejich úspěšnosti v běžných školách s běžným programem.

Právě na tuto oblast jste zaměřil část svých otázek, se kterými jste se na MŠMT obrátil s odkazem na zákon o svobodném přístupu k informacím. Chtěl jste, aby vám sdělilo data o úspěšnosti Romů v běžném vzdělávacím programu. Jaké informace jste tedy dostal?

Ptal jsem se například, kolik jich dokončilo v posledních pěti letech úspěšně školu v devátém ročníku, kolik jich „vypadne“ předčasně (tzv. drop-out-rate patří k nejlépe sledovanějším ukazatelům úspěšnosti vzdělávání v USA), tedy který poslední ročník dokončili úspěšně. Jestliže MŠMT tvrdí, že jim bude v běžných školách líp, pak taková data mít prostě musí. Procento romských žáků v ZŠP je pouze informací o tom, jak jsou běžné školy „úspěšné“ v produkci neúspěšných žáků zejména ve skupině dětí řečneme s horší startovní čarou. K tomu, abychom této skupině pomohli, musíme znát všechny proměnné, které se na jejich selhávání podílejí. A k tomu naprosto nezbytně patří i data o jejich úspěšnosti v běžných školách. A nyní se podržte: Výsledkem mého dotazu bylo odmítnutí odpovědi s tím, že MŠMT tato data nezjišťuje a nemá! Na základě čeho ale tvrdí, že jim bude v běžné škole líp? Na základě víry? Pokud já budu stejně autoritativně tvrdit, že jim naopak bude hůř, pak můj odhad bude s ohledem na mé znalosti a zkušenosti kvalifikovanější než jejich. Samotné přeřazení do ZŠ beze změny metod, forem, způsobů práce v běžné škole je pro tyto žáky v nejlepším případě bezcenné, pro některé však bezpochyby nebezpečné, a to především pro žáky s regulérním LMP. Ti bez upraveného vzdělávacího programu, který respektuje jejich možnosti a na kterém pracovala rozsáhlá skupina odborníků z teorie i praxe, nemohou ve vzdělávání uspět.

Proč jste zastáncem nezbytnosti pilotního ověření vhodnosti či nevhodnosti zvolené cesty? A nakolik je důležité, jakou má zrušení přílohy právní formu?

Ministerstvo školství odmítá myšlenku pilotního ověření postupu, který prosazuje. Prý na to není žádný nárok. Dokonce ředitel odboru vzdělávání P. Bannert píše v odpovědi na požadavek rodičů dětí s LMP, že „pilotní ověřování je nástroj velmi sporný, neboť při jeho využití se dostávají účastníci vzdělávacího procesu do nejistého postavení...“ Proboha! Proč je tedy ve školském zákonu paragraf o pilotním ověřování uveden? Proč se pilotní ověřování využívá v řadě mnohem méně významných změn? Je to jen výmluva, která má přesvědčit rodiče, že se nemohou svých práv dovolávat například správní žalobou. Mně MŠMT odpovědělo, že úprava RVP ZV a zrušení přílohy je opatřením ministryně, kterým se úprava RVP ZV vydávají. Zatímni úpravy byly takto vydávány a terénem přijaty, rodiče neměli pocit, že by se jich to nějak týkalo, takže vše šlo hladce. Nyní se ovšem rodiče čím dál hlasitěji a rozezleněji ozývají, protože vědí, že se to jejich děti bytostně týká. Na rozdíl od MŠMT totiž právě tito rodiče velice dobře chápou, že pokud žák požadavky základní školy zvládá, pak není mentálně postižený. Anebo je mentálně postižený – a pak je prostě nezvládné, kdyby za ním stálo deset asistentů. Lehké mentální postižení je prý sociální konstrukt! Já jsem deset let tyto „sociální konstrukty“ učil a vím, co

jsou a co nejsou schopny zvládnout. Kde se nacházejí například limity abstraktního myšlení u těchto dětí. Ovšem MŠMT má pocit, že nepotřebuje pilotně ověřovat, jestli jeho kroky těmto žákům neuškodí. Mluví se například o „úpravě očekávaných výstupů“. Co se asi za touto bezobsažnou floskulí skrývá na 2. stupni ZŠ? Budou se snad učit jen levou stranu rovnice? Nebo shodu podmětu s tím, že přísudek si necháme na další rok? Nesmyslná překotnost změn vyplývá z toho, že ve vzduchu údajně visí hrozba redukce finančních prostředků z evropských strukturálních fondů. A to proto, že nám „Evropa“ předsala jakousi proceduru, jak konečně odstranit diskriminaci Romů. Vše směřuje proti zrušení programu pro žaky s LMP, podle něhož se vzdělává nadproporční počet romských dětí. Argumentuje se segregovaností těchto škol. Dobře. Kdy ale bude zrušeno segregované školství reprezentované víceletými gymnázii nebo školami s různou rozšířenou výukou některých předmětů? Jistě MŠMT, Amnesty International a spol. nezastává rasistický názor, že romští žáci na vzdělávání v těchto exkluzivních školách nemají schopnosti – proč tedy konsekventně nezrušit i segment víceletých gymnázií a rámcový program, podle něhož se zde vzdělává? Je to přece úplně to samé jako rušit vzdělávací program pro LMP, protože se podle něho učí příliš mnoho Romů – zde pro změnu nejsou vůbec žádní, takže šup, pro sichr také zrušit! Vlastně pardon – vždyť MŠMT o romských gymnazistech nic netuší, neb to by (na rozdíl od přepočítávání Romů

v ZŠP) zavánělo rasismem... Asi jsme se všichni ocitli v blázcinci...

MŠMT vystavuje na webu pracovní verzi upraveného RVP ZV, kterým chce nahradit rušenou přílohu pro LMP. I na vznik upraveného RVP ZV směřovaly vaše otázky.

Školský zákon totiž ve svém 4. paragrafu, v odstavci 2 přesně stanoví pravidla pro tvorbu a úpravu RVP (úpravou je i jakákoliv změna stávajícího RVP). Říká se zde, že tvorbu a oponenturu RVP zajišťují ministerstva prostřednictvím odborníků teorie a praxe včetně pedagogiky a psychologie. Proto jsem se ptal, kteří odborníci teorie a praxe (jmenovitě) zpracovávali úpravu RVP, kdo konkrétně ji oponoval, jakou mají „odborníci praxe“ konkrétní praxi ve vzdělávání žáků s LMP (nikdo jiný totiž v tomto případě „odborníkem praxe“ být nemůže)... Zde se dokonce MŠMT pokusilo z odpovědi úplně vykroutit: odpovědělo, že vlastně nemám na odpověď nárok, neb „se povinnost poskytovat informace netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací“. No podívejme! Ptal jsem se snad na něčí názor, jak se jmenují tvůrci a oponenti upraveného RVP ZV? Či na budoucí rozhodnutí o tom, kolik let že učí žáčky s LMP? Nebo snad je sdělení jejich jmen a délky praxe „vytvářením nových informací“? Jestliže se MŠMT z odpovědi takto doslova vyhalo, je evidentní, že při zrušení přílohy LMP a vydání upraveného RVP ZV porušilo školský zákon! A nejen to: tím, že se vyhnulo odpovědím na dotazy, u nichž odpověď podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, odepřít v žádném případě nesmí, porušilo i tento zákon. Vskutku „hezky“ výkon úřadu, který má na dodržování právních předpisů dohlížet, není-liž pravda?

Co by znamenalo, kdyby se potvrdilo, že MŠMT při úpravě RVP ZV nedodržel školský zákon?

Z dopisu, který jsem z ministerstva školství dostal, jsem měl pocit, že teprve z mých otázek úředníkům došlo, že nedodržel nezbytný postup a že to vyvolalo poněkud ztuhlosti. Nedivím se, znamenalo by to, že opatření ministryně školství, kterým úprava RVP ZV je, přímo odporuje požadavkům zákona. Přitom toto opatření kromě toho, že dopadá na definovaný okruh subjektů, které se jím musí řídit, tedy na školy, dopadá ve svých důsledcích i na žáky a na jejich právo na vzdělávání a na jejich rodiče. Přes tvrzení ministryně školství, že není možné její opatření napadnout správní žalobou, nastalou situaci konzultuji spolu se skupinou rodičů s právníky. Zkoumáme všechny možnosti, jak právní cestou včas zamezit tomu, aby čistě ideologická schémata v hlavách úzké skupinky lidí, zcela oddělených od reality, nenávratně poškodila možnost tisíců dětí s LMP dosáhnout optima svých vzdělávacích možností a následně co největších šancí na uplatnění v dalším životě.

PARAGRAF 16, NEBO STOP DOTACÍM

Proti paragrafu 16 se prý bouří základní školy praktické, které se bojí o svůj osud, a ředitelé, kteří považují své školy za výjimečné a tuto exkluzivitu si chtějí udržet. Děti s hendikepem by jim kazily image. Ministryně školství Kateřina Valachová je o tom pevně přesvědčena.

Diskuze se rozvinula při jednání sněmovního školského výboru, když padly dva návrhy o odložení účinnosti § 16, který vejde v platnost 1. září letošního roku. V jednom případě požadovali poslanci odklad o rok, v druhém o dva. Na to mělo ovšem připraveno MŠMT neprůstřelný argument: Kdybychom účinnost odložili, museli bychom znovu zvážít finance v kapitole 333. Peníze na podpůrná opatření pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami totiž školy dostávají už od 1. ledna 2016. A bylo ticho. Bez ohledu na to, že zákon o rozpočtu je už schválen. Bez ohledu na to, že na samotné společné vzdělávání je v něm vyčleněno pouhých 80 milionů korun, které míří do systému poradenství (a snad kousek z toho na pomůcky). Bez ohledu na to, že předmětnou polovinu miliardu krajům MŠMT přistrčilo do rezervy (a tím pádem i na asistenty) z finančního objemu, který získalo díky nadhodnocené potřebě na vyšší počet učitelů. Z logiky věci – bude-li odklad § 16, musíme peníze vrátit, by přece vyplývalo – je-li potřeba méně učitelů, musíme peníze vrátit. Logika ale platí zřejmě jen tehdy, když se to hodí.

O peníze jde až v první řadě

Argumentace penězi je sice jen zlomyslná a manipulační, ovšem účinná. Je to už víc než rok, co poslanci jednali nad tehdy ještě připravovanou novelou školského zákona. Nejurputnější a nejrozsáhlejší debata se točila právě kolem § 16. Jako by v novele ani jiné paragrafy nebyly. Zástupci neziskových organizací vystupovali velice agresivně a tlačili ministerstvo ke zdi. Prý nemusíme dosáhnout na všechny dotace z ESF. Jakkmile bylo jasné, že je vítězství neziskovek na dosah, putovala údajně do Evropské unie zavažující zpráva. Novela školského zákona byla schválena, ohrožení dotací zažehnáno. V čele ministerstva školství došlo ke změně, argumentace se nezměnila,

jen přitvrdila. Kanony byly nabity hrozbou ztráty ne budoucích a evropských financí, ale aktuálních a rozpočtových peněz.

Opravdu nám chybí empatie?

Když slyšíte některá vyjádření snášejší se na hlavu škol, máte pocit, že co pedagog, to necitlivý cynik. Sobec, kterému jde v první řadě o pohodlí a taky možná trochu o slávu. Odmítá komplikace, které by mu znesnadnily pohodlnou cestu školským terénem. Skutečně je obraz tak nelichotivý?

Je to už pěkných pár let zpátky. Ještě mám v čerstvé paměti, jak byli učitelé pyšní na to, když se jim podařilo úspěšně začlenit hendikepované dítě do běžné třídy. Jak složitě pro ně sháněli asistenty, takže do jejich rolí často (a ne vždy šťastně) nastupovali také rodiče žáků. Jak klopotně se učitelé snažili těmto dětem porozumět.

Jak žákům vysvětlovali, že nový spolužák má v něčem smůlu, ale že se s nimi chce učit. Pomůžeme mu, že?! Dívanka se zbytky sluchu v Herálci. Chlapec na vozíku v Obříství. Objevili jsme problém, který jsme nečekali, přiznala tenkrát ředitelka. Kluk si myslí, že všichni kolem mu jsou povinni skoro posluhovat. Tak to ne, už jsem se na tom domluvila s maminkou. A podařilo se... Učili se všichni. Dodneška vidím, jak maminka nevidomého prvňáčka, který nastoupil do základky v Tábořské v Praze 4, zůstala jako zkoprnělá. Poprvé viděla syna, jak o přestávce divočí se spolužáky a šťastně se směje. Tohle neznám! V tu chvíli to bylo víc, než že se třídní učitelka naučila Braillovo písmo, že pro kloučka vyráběla na koleně pomůcky. Mohla bych pokračovat dlouho. Jedno měly tyto školy a tito učitelé společné: kouzelné slůvko dobrovolnost. A také odpovědné zvážení situace. Vesměs spolupracovali s odborníky na příslušnou problematiku. Byli s nimi dohodnuti, že až se výhoda začlenění do běžné třídy začne měnit v nevýhodu, dítě přestoupí tam, kde mu pomohou kvalifikovaněji.

Pohled do dnešních tříd

Už víc než rok školy vysvětlují, v čem je § 16 ohrožující. Ano, obávají se o kvalitu vzdělávání, ale na prvním místě mezi důvody obav je právě situace hendikepovaných dětí. Ne všech. U dětí s tělesným postižením často stačí pouze odstranit architektonické bariéry. U dětí se smyslovým postižením je to obtížnější, protože nároky na odbornou práci s nimi jsou vyšší, ale je-li zachován intelekt, jde to. O tyto žáky ale v této reformě nejde, celé je to o dětech s LMP, často o Romech, ať si ministerstvo říká politicky korektně, co chce.

Dnes snad neexistuje škola, v níž by nebylo dítě se SVP. Navzdory přeplněným třídám, nedostatku asistentů (o kvalifikaci si leckterí mohou nechat zdát) i financí. Paragraf 16 přinese školám peníze a hendikepovaným dětem odpovídající podporu, tvrdí K. Valachová. Jen je třeba počkat, až poradenské zařízení děti vyšetří, navrhne individuální vzdělávací plán a stanoví pro jedno každé nejvhodnější podpůrné opatření a s ním nárok na kýžené finance. Na pomůcky, na asistenty, na snížení počtu žáků ve třídách... Přesně podle vyhlášky (jestlipak taky nafoukne školám prostory?). Leden končí. Jen ten kouzelný proutek a víc rozumu by to chtělo.